

klímátípusok területe Magyarország erdőterületének közel az 50 %-a (48%). 75 %-ra emelkedik ez az arány, ha ehhez hozzászámítjuk a tölgyes-csereseket. Megközelítően ennyi *lehetne* a természetközeli mértékének az első kategóriájába tartozó erdők aránya.

Az összes őshonos fajt figyelembe véve, az általuk elfoglalt terület aránya 56 %. Ez elsősorban az erdősztyepp klímában telepített idegen származású fajoknak köszönhető, ahova a termőhelyi adottságok miatt őshonos fajokat az esetek többségében eredményesen nem sikerült megtelepíteni. Az erdőstratégia szempontjából lényeges tényező az ökológiai adottságok változása, mert elvileg az ilyen területeken az őshonos fajaj-

összetételű faállományok nem lennének termőhelyállók. Ennek megfelelően fel fogásunk szerint a jelen időszakban nem is tekinthetők természetközelinek.

...Érdemes figyelmet szentelni annak, hogy az erdőtelepítésekben a nem erdőtalajon álló fenyők aránya 19 %, ami azt jelenti, hogy fenyveseink 57 %-a erdőtalajon áll, míg az akácoknak a 48 %-a, a nemes nyáarak 11 %-a.

Az ismertetettek alapján megállapítható, hogy *elsősorban az erdőklímák erdőtalajain* célszerű a legmagasabb fokú természetközeli faállománytípusokat fenntartani, illetve létrehozni.

...Abban az esetben, ha erdőtalajainkon maradéktalanul őshonos fajajok (természetes erdőtársulások) állnának,

mintegy 76 % *lehetne* a legmagasabb fokú természetközeli erdők aránya. Erdőstratégiai szempontból is döntenünk kell arról, hogy a természetközeli erdőknek ezt az arányát és mértékét el kell-e érni, és ha igen, mennyi idő alatt. Ebben az esetben *az ország erdőterületének mintegy 20%-án* (340 ezer ha) kellene szerkezetátalakítást végezni. Az átalakítás költségei, a sok ezer erdőtulajdonos érdekei és egyéb más tényezők miatt sem tűnik elérhetőnek, hogy a gyors átalakítás Magyarország erdőstratégiai céljai között szerepeljen. Évi 10 ezer ha átalakítása esetén is az időigény 34 esztendő lenne. Ez pedig közel egybeesik a hosszú távú erdőtelepítési programmal.

(folytatjuk)

Erdőrontás Magyarországon állami segítséggel?

Legalábbis ezt állítja az a szerzőpáros, akiknek külföldön megjelent tanulmányát a Védügylet a Fenntartható Magyarország 2006. beszélgetés-sorozat „Amiről az erdő mesél” című előadást háttéranyagául ajánl. (Magyarország: erdőrontás állami segítséggel Jávor Benedek– Gálhidy László Magyar erdők: ökológia és megőrzés. Megjelent a FERN 2005 februári számában.)

A tanulmány részletes ismertetését az alábbiakban közöljük.

Magyarország, az Európai Unió új tagállamként 2004. május 1-től az EU erdőgazdasági politikájának részévé vált – írják a szerzők, majd rövid kivonatot adnak a magyar erdők sajátosságairól és az erdőket veszélyeztető tényezőkről, valamint összefoglalják az EU-csatlakozás erdőket érő hatásait. Külön hangsúlyt adnak a civil szervezetek lehetséges szerepének az ország erdőterületeinek védelmében.

1. Az ültetvényekkel együtt, Magyarország teljes erdőszűtsége jelenleg 1 712 000 hektár – az ország területének 18,4 százaléka – összehasonlítva azzal a 85 százalékos lefedettséggel, ami eredetileg jellemezte az országot.

A jellemző ültetvényfajok együtt körülbelül 910 000 hektárt borítanak.

Megőrzés szempontjából, európai viszonylatban Magyarország legértékesebb erdői az erdősztyepp még megmaradt részei (homokra, löszre és alkáli talajokra települt tölgyerdők), a meredek lejtők déli oldalának bozót-

erdei, ahol főként a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*) a domináns faj, és a még megmaradt, korábban igen elterjedt part menti erdők, ahol a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), a magyar kőrös (*Fraxinus pannonicus*) és a vénic szil (*Ulmus laevis*) volt az uralkodó faj.

Ugyanakkor, országosan nagy prioritása van a kevésbé különleges tölgy és bükk domináns erdők védelmének is.

A csertölgy (*Quercus cerris*) és a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) által uralt tölgyesek képezik Magyarország legközségesebb erdőfaját, a bükk (*Fagus sylvatica*) által uralt állományok főleg az ország legcsapadékosabb nyugati részén, valamint a nagyobb magasságokon találhatók meg.

2. A tipikus ültetvényfajok, köztük a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), a nemes nyáarak (hybrid *Populus* spp), a fekete fenyő (*Pinus nigra*) és a luc (*Picea abies*) együtt körülbelül 910 000 hektárt borítanak.

3. Jelenleg Magyarország erdeinek 60 százaléka állami tulajdon, melyen 21 állami erdészeti részvénytársaság gazdálkodik.

A fennmaradó rész körülbelül 300 ezer magánbirtokos tulajdonában van, melynek következtében az átlagban 1,3 hektáros kis erdei parcellák a fenntartható erdőgazdálkodást rendkívül megnehezítik. Ezekből a magánerdőkből 200 000 hektár természetes eredetű.

4. Még az összes erdőterület 327 178 hektáros részén (20 százalék) is – amely egyébként „védett” terület – nagyüzemi fakitermelés folyik, ugyanakkor a mindenféle erdőgazdálkodástól mentes erdőterület nagysága, az erdőrezervátumok meghatározó része csupán 4025 hektár.

5. Magyarországon az összes erdőfajta közül a magántulajdonban lévő, védetté nem nyilvánított erdők a legveszélyeztetettebbek.

6. Fakitermelés és kereskedelem

Magyarország erdeire a legnagyobb veszélyt az intenzív erdőgazdálkodási módszerek, a vadállomány okozta nyomás, az ország nagyszámú vadállománya jelenti, amely egyes felújítási módszereket rendkívül költségessé vagy szinte lehetetlenné tesz.

Erdőgazdálkodás tekintetében a tarvágás (78 százalékos arányban) jelenti a legáltalánosabb kitermelési módot. A felújítás túl rövid rotációs időszakokkal dolgozik, 2-3 év telik csak el az állomány nyitásától a véghasználati vágásig.

A szálaló vágás és más természet-szerű gazdálkodási módszerek aránya nagyon kicsi, vagy csak kísérleti jelentőségű. Az eredmény a nagyjából azonos életkorú, egy-két faj által uralt erdők kialakulása, ami az élőhely(ek) elvesztéséhez és a biodiverzitás csökkenéséhez vezet az elmúlt évek jelentős erdőtelepítési erőfeszítései ellenére, amikor is 700 ezer hektárt erdősítettek be.

Sok helyen a nem őshonos fajok telepítésének előnyben részesítése hátráltatja a természetes életközösségek helyreállítását.

Magyarország erdeinek jelenlegi hozama éves kitermelési szinten 6,5-7 millió köbméter, melyből 1,5-millió m³-t exportál (Ausztriába és Olaszországba). Az import – főként a korábbi Szovjetunió országaiból – alacsonyabb értékű 0,6-0,7 millió m³, így az ország fatermeskedelmi (export-import) mérlege pozitív.

A kitermelések az elmúlt évek során fokozódtak, nőtt annak a faanyagának az aránya, amit megújuló energiaforrásként nem igazán hatékony hőerőművekben hasznosítottak.

9. A jogalkotás azonban önmagában nem védi meg az erdőket.

A magyar természetvédelemre és földre vonatkozó szabályzók bizonyos szempontból szigorúbbak, mint az EU Élőhely Direktívája.

Így a jogharmonizáció csak azon Natura 2000 (termő)helyek esetében volt jelentős, melyeket újonnan csatoltak a védett területek hálózatához. A gyakorlatban fontosabb azonban a megvalósítás, kivitelezés kérdése. Ebben a tekintetben azonban mind a nemzeti, mind az EU jogalkotás szintjén komoly problémák vannak. Ismeretesekek például olyan esetek, amikor 2004 októberében, közvetlenül azután, hogy 2004 szeptemberében a területet Natura 2000 helyé nyilvánították, intenzív fakitermelésre adtak ki engedélyt. A civil szervezetek erőteljes tiltakozása ellenére a kitermelést végrehajtották.

Mi több, a védett – főleg állami tulajdonban lévő – erdőkre vonatkozó, Magyarország EU csatlakozásakor működő üzemterveknek volt kihatásuk az ország erdeire.

Jóllehet, az élőhely direktíva átírása és következőképpen érvényesítése a Natura 2000 helyekre, kiterjed az ország védett területeire, ám semmiféle jogszabály-szigorítás vagy a végrehajtást erősítő intézkedés sem történt.

A csatlakozás időpontjára a környezetvédelmi törvény harmonizációs folyamata nagyrészt befejeződött, és ma a magyar környezeti szabályozók megfelelnek az EU előírásainak.

A Natura 2000 végrehajtására vonatkozó határozatot 2004 szeptemberében elrendelték, a 2004. május 1-jei határidőt, az EU csatlakozás időpontját, nem sikerült betartani. A Natura 2000 élőhelyek végleges listáját hamarosan közzéteszik. Némi huzavona után a Natura 2000 hálózat most már tartal-

mazza a kivételes védelmi értéket képviselő élőhelyeket.

A tervekészítést nemcsak a gazdasági érdekek uralják, hanem a természetvédelmi hatóságok átszervezésével úgy tűnik munkájuk hatékonysága is csökkent. Magyarország erdei, amelyek a rossz gazdálkodás miatt már amúgy is súlyosan rontottak és veszélyeztetettek, továbbra is fenyegetettek, egészen addig, amíg az EU törvények végrehajtása hatástalan marad.

Miközben az új szabályzók nem hoztak alapvető változást az erdészeti ágazat avagy a hatóság hozzáállását illetően, a magyar erdők rontása tovább folyik, a kormányintézkedések pedig a gyengülő hivatalos és polgári ellenőrzés irányába mozdítanak el. A tendencia megfordítása és a jelenlegi intézményrendszer átalakítása és az erdőgazdálkodáshoz való viszonyulás, azok a fontos kérdések, amelyeken a természetvédelemben aktív közreműködést vállaló magyar civil szervezeteknek tovább kell dolgozniuk.

A civil szervezetek jelentős szerepet játszhatnak a problémák kezelésében. Magyarországon a civil szféra elég erős ahhoz, hogy a kormány és a hivatali intézmények partnere legyen az erdőgazdálkodást és természetvédelmet érintő stratégiatervek előkészítésében. A civilek hatékonyan képesek ellenőrizni az erdészet, a természetvédelmi felügyelet és intézmények gyakorlati munkáját és gazdálkodási gyakorlatát. Megvan a képességük ahhoz, hogy részt vegyék abban a folyamatban, mely a tudatosságot, odafigyelést, az információ szolgáltatást és képzést hivatott fokozni mind az erdészeti igazgatás, mind a lakosság körében.

Öt olyan lényeges terület jelölhető meg, ahol a civilek összpontosíthatják erőfeszítéseiket:

Az erdőgazdálkodás intézményes háttere: itt a cél az, hogy a profitérdekektől vezérelt erdészeti ágazat a meglévő és jövőbeli védett területen folyó gazdálkodásban hagyjon fel ezzel a szemlélettel. A természetvédelem céljainak jogi érvényesítése végett a civil szervezetek kormány szinten gyakoroljanak nyomást az erdészeti struktúrájának és a természetvédelem intézményeinek átalakításáért.

A természetvédelmi hatóságok megerősítése a rendelkezések végrehajtásához. Lobbizzanak a civil szervezetek azért, hogy a védett erdők gazdálkodási jogait a természetvédelem intézményeinek adják át.

Erősíteni kell az erdőgazdálkodás ci-

vil kontrollját. Tegyenek a civil szervezetek határozott lépéseket a rendelkezések betartatásáért, és aktívan vegyenek részt az üzemtervek készítésében és az erdészeti gyakorlat ellenőrzésében.

A természetközeli erdőgazdálkodás gyakorlatának terjesztése és népszerűsítése (lásd: Pro Silva: szálalás), a közvélemény figyelmének felkeltése az erdőgazdálkodás problémái iránt.

Továbbá folytassanak kampányt, szórólapokon és oktatással ismertessék meg az alternatív gazdálkodási technológiákat az erdőgazdákkal, mind a magánerdők kezelőivel, mind az állami alkalmazottakkal.

Javítani és erősíteni kell a lakosság, a helyi közösségek tudatos részvételét, bátorítani, ösztönözni őket, hogy vegyenek részt az erdőket érintő döntéshozatali folyamatokban. A jogsegély, a képzés és a konzultáció lehetővé teszi, hogy a helyi települések megvédhessék saját erdeiket, és hatékony lépéseket telessenek a közelükben lévő rosszul kezelt és állami tulajdonú erdők ügyében.

A szerzők:

JÁVOR Benedek – GÁLHIDY László
(Védegyelet – Protect the Future Society)

Email: leontien@fern.org

(ForestPress)

Örömmel adjuk hírül, hogy a Nyugat-Magyarországi Egyetem Tanácsa az április 12-én tartott ülésén egyhangú igen szavazattal újra

Dr. Faragó Sándor,

intézetigazgató egyetemi tanárt választotta az intézmény rektorává, a 2006. augusztus hó 1. napjától 2010. július 31. napjáig tartó ciklusra.

Tóth Mariann

a Kommunikációs Iroda vezetője

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi